

Wilgenplantages goed natuur en productie van

Op een tijdelijk onbenut bedrijventerrein in Zevenaar heeft groenaan-mer BKC één hectare wilgen aangeplant om kennis en ervaring op te doen met duurzame biomassateelt uit korte omloopbossen. BKC koos voor wilgen vanwege de tijdelijke beschikbaarheid van de grond, de bodemsamenstelling en het omringende landschap. Bij de aanleg is rekening gehouden met de ervaringen en onderzoeken van de afgelopen tien jaren. Dat komt onder andere tot uiting bij de keuze van de stekken, het bepalen van de plantafstand en de maatregelen met betrekking tot kappen en bemesten.

Het project met de naam 'De 7poorter Griend', heeft ook een educatief karakter: Kinderen uit de omgeving kunnen op locatie kennis maken met het fenomeen CO₂, emissiereductie en met biomassa. Zij krijgen op school eerst uitleg. Enkele dagen later brengen ze een bezoek aan het bos. Daar zien ze hoe takken uiteindelijk in de CV ketel terecht komen. Een prijsvraag vormt de afsluiting en de school met de beste en origineelste antwoorden krijgt een boom voor op het schoolplein.

Martijn Boosten, adviseur van Probos - de stichting voor onderzoek naar het Nederlandse bos, is vanaf het begin betrokken bij het project. Hij verwacht dat De 7poorter Griend meer informatie oplevert voor het gebruik van zogenaamde overhoeken voor de teelt van biomassa.

KANSEN VOOR BIOMASSA ONVOLDENDE BENUT
Steeds meer bedrijven en instellingen met een grote warmtevraag, zoals glastuinbouwers, pluimveehouders, woningcorporaties en zwembaden, gaan over tot het plaatsen van houtgestookte verwarmingsinstallaties. Ook diverse particulieren overwegen de aanleg van energieplantages om in hun eigen brandstof te kunnen voorzien. Een belangrijke drijfveer hierbij is dat ze ook op langere termijn verzekerd willen zijn van een betaalbare biomassastroom, aangezien men verwacht dat er krapte kan ontstaan op de biomassamarkt.

Op dit moment lopen er diverse inventarisaties van de mogelijkheid tot de aanleg van wilgenplantages op voormalige stortplaatsen en op braakliggende bedrijventerreinen.

voor (tijdelijke) biomassa

Fred Hakvoort, directeur van BKC, en de schoolkinderen planten de laatste wilgen (foto: Martijn Boosten, Probos).

Onthulling van het infopaneel (foto: Jan Oldenburger, Probos).

Wilgenteelt is in Nederland niet nieuw. Van oudsher komen er langs de grote rivieren wilgengrienden voor. Uit deze grienden werden wilgentenen geogst voor vlechtwerk en toepassingen in de waterbouw. Het was jarenlang een belangrijke economische activiteit waarnaar uitgebreid onderzoek werd gedaan (Tuinzing, 1938; Schepers *et al.*, 1992). Tegenwoordig wordt er alleen op kleinere schaal nog rijshout geogst voor waterbouwkundige toepassingen.

Eerdere onderzoeken naar de aanleg en het onderhoud van energiebeplantingen met boomsoorten als wilg, populier, robinia en es, op zeven proeflocaties verspreid over Nederland, zijn inmiddels door geldgebrek gestopt.

Alleen de energieplantages die in 1999 en 2000 in Flevoland zijn aangelegd om ervaring op te doen met het beheer op semi-praktijkschaal, worden - op een na - nog actief beheerd (Jans & Kuiper, 2001). In de periode 2006-2008 is er op deze locaties een monitoring programma opgezet om inzicht te krijgen in de groei- en opbrengst (biomassaproductie) en de biodiversiteitwaarde van de plantages. Met name de biodiversiteitwaarde van de wilgenplantages bleek verrassend hoog en complementair te zijn aan natuurlijk opgaand wilgenbos (Boosten & Jansen, 2010).

LANDSCHAP EN KOSTEN SPELEN EEN GROTE ROL

De ervaringen in Nederland hebben inmiddels geleerd dat bij het aanleggen van zogenaamde korte omloopbossen ook de natuurkwaliteit, de biodiversiteit, het landschap en de kosten een belangrijke rol spelen.

In Europa zijn alleen Zweden en België actief met het

ontwikkelen en verkennen van de mogelijkheden van korte omloopplantages voor biomassaproductie. Van Frankrijk zijn geen cijfers bekend en Hongarije en het Verenigd Koninkrijk willen hun areaal voor biomassaproductie verhogen tot respectievelijk 50.000 en 47.500 hectare (Anonymus, 2009).

BIOMASSAFORUM: PLATFORM VOOR BEDRIJVEN, OVERHEDEN EN ORGANISATIES

In Nederland heeft de bos en natuur sector in 2008 een convenant gesloten met de overheid om de benutting van biomassa uit bos, natuur, landschap en de houtketen te stimuleren. De sectorpartijen werken samen in het zogenoemde Biomassaforum dat dient als platform voor bedrijven, organisaties en overheden. Het Biomassaforum bevordert kennis en informatie uitwisseling, het stimuleert onderzoek en analyseert de toepassingsmogelijkheden. De ambitie van het Biomassaforum - waarin het Bosschap, Het Platform Hout Nederland, de Branche Vereniging Organische Reststoffen en het toenmalige ministerie van LNV samenwerken - is om in 2020 minimaal 32 PJ levert aan biomassa te leveren voor energieopwekking. Verder wil het Biomassaforum substantieel bijdragen aan de generiek vastgelegde reductie van broeikasgassen; wil ze bereiken dat bij de productie van biomassa expliciet rekening wordt gehouden met de belangen van biodiversiteit en het zogenaamde cascadeprincipe; wil ze bevorderen dat de geleverde biomassa voldoet aan de behoefte en mogelijkheden van de afnemersmarkt en dat het houtgebruik in productieprocessen en toepassingen toeneemt; verder wil ze dat het transport en de logistiek van biomassa voldoet aan afgesproken specificaties en dat er een level playing field ontstaat om te voorkomen dat er biomassa wordt geëxporteerd die in Nederland inzetbaar is.

Hoewel de ambitie van de regering om energie meer duurzaam te produceren op dit moment iets minder groot is dan voorheen, ligt er nog steeds een forse opdracht om meer energie duurzaam te produceren. De regering streeft er nu naar dat 14% van de totale energieproductie duurzaam wordt geproduceerd in 2020. In de rij van duurzame energiebronnen als zon, wind en water neemt biomassa daarbij een prominente plaats in. Zestig procent van de duurzaam geproduceerde energie komt op dit moment uit biomassa. Een belangrijk deel daarvan is houtige biomassa uit bos, natuur, landschap en de houtketen. Daarom is ook de website www.biomassaforum.nl als digitaal platform een belangrijk speerpunt in de strategie van de NBLH-sector. Het moet bijdragen aan meer en beter gebruik van biomassa voor energie toepassingen en aan betere toelevering van biomassa. Het moet ook leiden tot monitoring en onderzoek naar installaties en technologieën voor toepassing van biomassa. En tot een betere toelevering, logistiek en gebruik van zowel houtige en niet houtige biomassa.

BENUTTEN OVERHOEKEN BIEDT MOGELIJKHEDEN

In het jaarwerkplan 2011 voor het Biomassaforum heeft de NBLH sector aangegeven op welke manier zij dit jaar specifiek wil bijdragen aan het benutten van meer houtige biomassa. In het werkplan staan daartoe twaalf acties benoemd.

Eén van die acties is het verkennen van de haalbaarheid en uitvoeren van een proefproject wilgenplantages voor zogenaamde overhoeken. Deze actie moet duidelijk maken wat de randvoorwaarden zijn om zogenaamde overhoeken succesvol te kunnen benutten. Het onlangs gestarte pilotproject de7Poorter kan daarbij belangrijke informatie aanleveren.

In dat kader heeft het biomassaforum aan Probos opdracht gegeven om een inventariserend onderzoek te doen naar de potenties van wilgenplantages in overhoeken. Dat onderzoek maakt duidelijk dat:

- er al veel bekend is over de mogelijkheden voor wilgenteelt in Nederland. Maar dat het er nu om gaat met deze informatie daadwerkelijk tot de aanleg van wilgenplantages over te gaan;
- er verschillende terreinen zijn die geschikt zijn voor de aanleg van wilgenplantages. Zie rechtsbovenstaande tabel;
- de biodiversiteit in wilgenplantages niet onderdoet voor die in natuurlijk opgaand wilgenbos.
- de wet- en regelgeving de aanleg van wilgenplan-

POTENTIËLE TERREINEN EN DE BESCHIKBARE OPPERVLAKTE VOOR DE AANLEG VAN WILGENPLANTAGES IN NEDERLAND.

<i>Terreintype</i>	<i>Oppervlakte</i>
Braakliggende bedrijventerreinen	Ca. 2.000 ha
(Ecologische) verbindingszones	Ca. 1.300 ha
Bufferzone en waterretentiegebieden	Ca. 200 ha
Verontreinigde baggerspecie	Ca. 125 ha (per jaar)
Voormalige stortplaatsen	Ca. 1.500 ha

tages geen beperkingen oplegt. Wel moet rekening gehouden worden met natuurwetgeving als plantages zijn aangelegd. Denk daarbij aan ontheffingen van de Flora- en Faunawet;

- wilgenplantages al na twee oogstcycli (zo'n zes jaar) rendabel kunnen worden geëxploiteerd, als de prijs van ovedroge wilgenchips € 99,- per ton bedraagt. Deze prijs is hoog in vergelijking met actuele Nederlandse houtsnipperprijzen, maar reëel wanneer die wordt vergeleken met de gasprijs.

VIJF AANBEVELINGEN VOOR SUCCESVOLLE WILGENPLANTAGES

Op basis van de conclusies van het onderzoek komt Probos met de volgende vijf aanbevelingen:

- inventariseer de houding en bereidheid van de terreineigenaren ten opzichte van de aanleg van wilgenplantages;
- stel een praktijkgids samen voor de aanleg van wilgenplantages. De gids kan informatie geven over de aanleg (voorbereiding, plantwijze, onkruidbestrijding etc.), wet- en regelgeving, potentiële terreinen, kosten-baten etc.;
- geef gerichte voorlichting over de mogelijkheid van de aanleg tijdens de plan- en ontwikkelings- en inrichtingsfase van terreine.;
- benut goede voorbeeldprojecten om een handleiding met aandachtspunten ten aanzien van wet- en regelgeving te maken. Geef tijdelijke wilgenplantages een aparte status in de Boswet en maak een modeltekst voor gemeentelijke kap- en bomenverordeningen voor tijdelijke wilgenplantages binnen de bebouwde kom, waarbij ze bij voorbaat al ontheffing krijgen van de meldings- en herplantplicht.

Denk aan schaalvergroting om de kosten te drukken. Dat kan bijvoorbeeld door samenwerking in een regio om goedkoper plantmachines of oogstmachines in te zetten of plantmateriaal aan te kopen.

De biomassa-sector kan daar zijn voordeel mee doen.

Meer informatie op www.biomassaforum.nl.